TURKEY

Tyto informace jsou převzaty z různých stránek v listopadu 2006

DOKLADY, CELNÍ A DEVIZOVÉ PŘEDPISY

DOKLADY

Občan ČR cestující do Turecka musí mít platný cestovní pas ČR, jehož doba platnosti je minimálně 6 měsíců nad dobu plánovaného pobytu.

VÍZUM

Vízum nepotřebujeme, protože vláda Turecké republiky zrušila s účinností od 1. ledna 2005 vízovou povinnost pro držitele cestovních pasů České republiky, kteří cestují do Turecké republiky za turistickým účelem a jejichž pobyt nepřesáhne 90 dnů.

CELNÍ A DEVIZOVÉ PŘEDPISY

Při celním odbavení na příjezdu do země mohou být do pasu vyznačeny všechny cennější předměty (např. fotoaparáty, notebooky, atd.) za účelem kontroly o pohybu předmětů při výjezdu.

Co lze dovézt bezcelně do Turecka

200 ks cigaret

50 ks cigár (t.j. doutníků do 3 g)

10 ks doutníků, 200 g tabáku společně s 200 ks cigaret. papírků (nebo 200 g dýmkového tabáku nebo 200 g žvýkacího tabáku nebo 50 g šňupacícho tabáku)

1 kg kávy

1 kg instantní kávy

500 g čaje

1 kg cukrovinek

5 lahví alkoholických nápojů o obsahu 1 litr

7 lahví alkoholických nápojů o obsahu 0,75 litru

(poznámka: tolik alkoholu při cestě do Turecka "dopřává" akorát MZ ČR, jiné zdroje jsou střízlivější a hovoří pouze o 1 lahvi o obsahu 1 litr a 2 lahvích o obsahu 0,75 litru.)

5 balení parfému, toaletní vody, nebo vody po holení atd., jejichž obsah nesmí překračovat 120 ml

Starožitné předměty

Vývoz starožitných předmětů (starších 100 let) je zakázán. Za starožitnosti jsou považovány i úlomky nalezené v antických zříceninách. Vývoz starších cenných předmětů podléhá povolení Generálního ředitelství pro správu muzeí.

Koberce

Při vývozu nově nabytého vyrobeného koberce je nutno předložit doklad o koupi.

Léky

Léky, léčiva a zdravotní potřeby je možné bezcelně dovážet pouze pro osobní potřebu.

Zbraně, drogy a šperky v hodnotě nad 15 tisíc USD

Předpokládáme, že toto nikdo z účastníků expedice do Turecka dovážet ani vyvážet nehodlá, takže se tím tady zabývat vůbec nebudeme (je to pochopitelně zakázané a u těch šperků je třeba povolení).

Obecné osvobození od cla platí pro zboží, jehož hodnota nepřekračuje 300 EUR, u dětí mladších 15 let jde o 145 EUR. Podsekretariát celnic má však právo osvobození od cla omezit v závislosti na charakteru a množství zboží.

DŮLEŽITÉ KONTAKTY

Velvyslanectví České republiky v Ankaře

Embassy of the Czech Republic

Ugur Muncu Caddesi 100

06 770 Gaziosmanpasa - Ankara

Tel.: 00-90-312-4461244, 4464804

Fax: 00-90-312-4461245

Generální konzulát České republiky v Istanbulu

Consulat Generale of the Czech Republic

Abdi Ipekci Caddesi 71

80212 Macka - Istanbul

802 12 P.O.Box 35 - Istanbul

Tel.: 00-90-212-2329046, 230959

Fax: 00-90-212-2319493

Honorární konzulát České republiky v Izmiru

Honorary Consulate of the Czech Republic

Atatürk Cad. No: 378/1 Soyhan Kat: 3 Alsancak, Izmir 35220

Tel.: 00- 90-232-4221080

Fax: 00-90-232-4220638

Honorární konzulát České republiky v Antalyi

1385 Sokak No. 20, Antalya

TR-07100

Tel.: 00-90-242-3226183 Fax: 00-90-242-3226182

PENÍZE A VŠE, CO S NIMI SOUVISÍ

MĚNA

Od 1.1.2005 byla v rámci revalorizace měny zavedena **nová turecká lira** (*Yeni Türk Lirasi*), zkratka **YTL**. Dělí se dále na **100 nových kurušů** (*Yeni Kuruş*), zkratka YKr.

Převod byl proveden tak, že se škrtlo šest nul původní turecké liry (TL). Tedy 1 YTL = 1 000 000 TL. Během roku 2005 byly v oběhu bankovky a mince jak YTL, tak TL. Od 1.1.2006 jsou v oběhu již jen bankovky a mince nové turecké liry.

Bankovky : 100 YTL, 50 YTL, 20 YTL, 10 YTL, 5 YTL, 1 YTL

Mince : 1 YTL, 50 Ykr, 25 Ykr, 10 Ykr, 5 Ykr, 1 Ykr

1 YTL existuje jako bankovka i jako mince
Na všechny **bankovky a mince** nové turecké liry a nových kurušů se můžete podívat na tomto obrázku (600 KB).

YTL nelze v České republice zakoupit. Vyměnit je lze až v Turecku za volně směnitelou měnu. Vzhledem k poklesu USD je prý v Turecku vítanější Euro.

Na stránkách České národní banky jsou každý den po 14.30h aktualizovány kurzy devizového trhu. Je zde uváděna i YTL. V tomto seznamu je pod zkratkou TRY (tahle zkratka se v Turecku ale nepoužívá).

K dnešnímu dni (01.09.2006) je zde uveden kurz **1 YTL = 15,103 Kč**.

Cizincům je **povoleno dovážet i vyvážet ekvivalent částky 5000,- USD**. V případě vyšší částky musí být prokázáno její nabytí (např. potvrzení o výběru hotovosti v bance atd.).

BANKY

Banky jsou otevřeny od 8.30 do 12 hodin a od 13.30 do 17 hodin. V sobotu a v neděli mají obvykle zavřeno. Některé bankovní domy, jako Garanti Bankasi, zůstávají otevřené i přes poledne a v sobotu.

V bankách se obvykle tvoří dlouhé fronty.

SMĚNÁRNY (*Döviz Para*)

Najdeme je ve většině měst. Je to asi nejspolehlivější způsob výměny peněz za přijatelný kurz. Směnárny mají obvykle otevřeno od pondělí do soboty, ale pokud přijdete před 10. hodinou, zůstává daný kurz z předchozího dne.

Peníze vyměňují i hotely a některé obchody, ale v nevýhodném kurzu. (někdy i jedna ku jedné)

BANKOMATY (*Bankamatika*)

Jsou po celém Turecku, dokonce i v odlehlých městečkách. Častokrát jsou instalovány u vchodů do bank, aby je mohli zákazníci využívat 24 h denně. Přijímají Visa a MasterCard (Access) a American Express. Nejuniverzálnější bankomaty poznáte podle loga Cirrus či Plus. Obvykle je možné vybrat peníze až do výše denního limitu. Některé bankomaty vydávají nejen YTL, ale i Eura či dolary.

KREDITNÍ KARTY

Kreditními kartami je po celém Turecku možno hradit skoro cokoliv včetně jízdenek na meziměstské autobusy, půjčení auta a jídla v restauracích, karty přijímají skoro všechny obchody. Menší zařízení nemusí karty přijímat v zimě, přestože je v létě akceptují.

Při placení kartou se není třeba obávat žádného dalšího poplatku (přestože tomu tak v minulosti bylo). Dokonce i zařízení, která jej dříve účtovala, dnes vyvěšují nápisy *kredi karti komisyonu sifirdir* (bez provize).

Nejvíce jsou akceptovány karty Visa Card a Master Card. Kartu American Express řada podniků nepřijímá.

CESTOVNÍ ŠEKY

Díky bankomatům jsou cestovní šeky v podstatě zastaralé. Nejlépe směnitelné šeky jsou American Express. V celé zemi se přijímají eurošeky, ale hodně bank si bere tučné provize.

DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY

Je zahrnuta ve všech cenách. Jestliže potřebuje stvrzenku za nákup, požádejte o *fiş*. Faktura se turecky řekne *fatura*.

ORIENTAČNÍ CENY PLATNÉ V TURECKU V ROCE 2005

chléb (*ekmek*)	4,- Kč
sýr 100 g	od 18,- Kč
mléko 1 litr	30,- Kč
máslo 250 g	18,- Kč
vejce 10 ks	26,- Kč
ovocný jogurt	od 14,- Kč
šunka 100 g	25,- Kč
voda 1,5 l	10,- Kč
káva	45,- Kč
pivo 0,5 l	25,- Kč
víno 0,75 l	od 60,- Kč
papriky 1 kg	od 18,- Kč
rajčata 1 kg	od 18,- Kč
brambory 1 kg	od 13,- Kč
oběd v lokantě	okolo 50,- Kč
oběd v restauraci	180,- až 300,- Kč
rychlé občerstvení - kebab	od 26,- Kč
zmrzlina 1 kopeček	15,- Kč
pohled a známka	15,- Kč

ORIENTAČNÍ CENY VSTUPNÉHO

Tyto nejnovější informace o vstupném nám poskytla CK Advenutura. Turecké liry jsme na koruny přepočítali kurzem 1 YTL = 18,- Kč a trošičku to v případě nutnosti zaokrouhlili.

Istanbul - palác Topkapi

vstup do areálu	12 YTL (220,- Kč)
klenotnice	10 YTL (180,- Kč)
harém	10 YTL (180,- Kč)

Trója	10 YTL (180,- Kč)
Efes	15 YTL (270,- Kč)
Aspendos	10 YTL (180,- Kč)
Perge	10 YTL (180,- Kč)
Side (Amfiteatr)	10 YTL (180,- Kč)
Termessos	9 YTL (75,- Kč)

Kromě výše uvedených vstupů je třeba dále počítat:
- **Rafting** v kaňonu Köprülü (kdo bude mít zájem a bude-li rafting možný). Raftingový "balíček" stojí 30 Euro a obsahuje zapůjčení raftu, pádla, vesty a helmy. Dále je v ceně zahrnutý raftingový instruktor, který je pro skupinu záčátečníků povinný.
Zapůjčení neoprenu stojí 7 Euro. Jedná se o 3 mm silný neopren typ Long John (bez rukávů). Součástí neoprenu nejsou boty. Je třeba si vzít tenisky nebo jarmilky (= spartakiádní cvičky) nebo jiný podobný typ obuvi.
- **Lanovka** na horu Bakirlitepe pod observatoř TUBITAK (bude-li přát počasí). Cena lanovky 8 YTL.
- V případě náhradního programu za observatoř TUBITAK nás bude místo lanovky čekat mírný poplatek za návštěvu **Chiméry** a asi i **Phaselis**. Měly by to být ale jen malé částky.

NOUZOVÉ SITUACE

ZDRAVÍ A ZDRAVOTNICTVÍ

Pro cesty do Turecka není nutné žádné očkování a obvykle se turisté nesetkávají s nějakými mimořádnými zdravotními problémy.

Nejčastějším zdravotním problémem je průjem. Je dobré si sebou vzít nějaké prášky proti průjmu. V Turecku by ale měly být v lékárnách volně k dostání účinné léky Lamotil nebo Imodium. Jedna z hlavních věcí, jak předejít průjmům, je nepít vodu z kohoutku a kupovat balenou vodu (více na stránce věnované jídlu a pití). Dále se snažte vždy důkladně umýt ovoce či zeleninu, které chcete jíst.

Mezi ČR a Tureckem není uzavřena dohoda o bezplatném poskytování zdravotní péče, a proto je nezbytně nutné, aby čeští občané cestující do Turecka byli pojištění pro zahraničí (to my jsme, je to součástí ceny zájezdu). Při poskytování zdravotní péče cizincům neexistují žádná omezení. Soukromá zdravotnická zařízení jsou na velmi dobré evropské úrovni. Na slušné úrovni jsou i státní zdravotnická zařízení v hlavních centrech.

V případě zdravotních potíží je běžné, že ošetření v hodnotě do 100 € se platí hotově. Na tuto částku vystaví lékař doklad, který bude proplacen v pojišťovně v ČR. Obvyklá

bývá hotovostní platba rovněž za léky. Částky nad 100 € pak hradí přímo pojišťovna, u které je dotyčný pojištěn. Je nutné shromažďovat veškeré doklady související s pojistnou událostí, tzn. i účty za telefony, dopravu, léky apod.

Státní i soukromá zdravotnická zařízení přijímají úhradu kreditními kartami.

Lékárna (*Eczane*)
V lékárnách se dostane většina volně prodejných léků a to za přijatelnou cenu. Personál lékárny je v případě potřeby rovněž vyškolen, aby byl schopen dát injekci (*igne*).

Nemocnice - Istanbul
Nemocnice USA (Admiral Bristol)

Güzelbahçe Sok. 20

Nişantaşi, Istanbul

tel.: (0212) 231 40 50 Německá nemocnice

Siraselviler Cad. 119.

Taksim, Istanbul

tel.: (0212) 293 21 50 Mezinárodní nemocnice

Istanbul Cad. 82

Yeşilköy, Istanbul

tel.: (0212) 663 30 00

Nemocnice - Antalya
Mezinárodní nemocnice v Antalyi

Kiziltoprak Mahallesi.

933 Sokak 6, Antalya

tel.: (0242) 512 42 51/44 38

Slovníček pro nemocné

Jsem nemocný.	*Hastayim.*
Kde je nemocnice?	*Nerede hastane?*
Kde mohu najít lékaře/zubaře?	*Nereden bir doktor/ bir disci bulabilirim?*
Kde je tady nejbližší lékárna?	*En yakin eczane nerededir?*

Spálení sluncem	*Günes yangi*
Horečka	*Ates*
Bolest břicha	*Mide bozulmasi*

KRIMINALITA

V oblastech Turecka, kde se budeme pohybovat (tedy mimo jihovýchodní a východní Turecko) nejsou problémy s osobní bezpečností. Mimo turistická letoviska a velká města je třeba počítat s možností, že samotná žena vzbudí pozornost. Pokud se mimo tyto oblasti, zejména na venkově, prochází sama (nebo v doprovodu jiné ženy) po ulici, vystavuje se případným potížím.

Bezpečnostní situace je srovnatelná s Evropou. Přepadení jsou v Turecku méně častá, než v západních zemích. Drobná kriminalita (krádeže osobních věcí z hotelových pokojů, vykrádání aut, podvody) je v hlavních turistických oblastech poměrně častá, vyskytují se i případy znásilnění. Rozhodně se nedoporučuje nocování pod širým nebem (to se nás netýká) nebo ponechávání osobních věcí na nestřežených místech.

Kdyby vás náhodou někdo z místních obyvatel požádal o vyvezení nějakého balíčku, filmu, dopisu apod., tak to odmítněte! Pokud by náhodou u vás podobnou zásilku našli a měla souvislost s teroristickými organizacemi, čeká vás hodně vysoký trest.

V Turecku je povinností s sebou nosit nějaký průkaz totožnosti. Policie či četníci provádějí namátkové kontroly osob.

Policie (*Polis*)

V Turecku působí několik policejních sborů - dopravní policií počínaje a jednotkou rychlého nasazení konče. Jen pro zajímavost - jednotce rychlého nasazení se říká "delfíní policie" podle delfína, kterého má ve znaku.

Polis se zabývá drobnými přestupky, dopravními, parkovacími a jinými každodenními záležitostmi.

Jandarma (četníci) jsou přidružení k armádě a jsou zodpovědní za ochranu venkovských oblastí. Podle jiného zdroje se zabývají vážnými zločiny, občanskými nepokoji, ochranou vládních činitelů a jinými významnými úkoly...

Trafik Polis monituruje ulice ve větších městech.

Belediye Zabitasi je obchodní policie, takže hlídkuje na tržnicích a dohlíží zejména na zloděje a nepoctivé obchodníky.

Emniyet Polis (bezpečnostní policie) uplatňuje zákon v menších městech.

Turizm Polis (zvláštní turistická policie) operuje v Istanbulu a turisticky rušných místech. Její příslušníci často mluví anglicky.

Všichni policisté jsou obvykle velmi vstřícní.

Kde je tady nejbližší policejní stanice? *En yakim karakol nerede?*
Pomoc! *Imdat!*

DŮLEŽITÁ TELEFONNÍ ČÍSLA
Policie 155
První pomoc 112
Hasiči 110
Četníci (Jandarma) 156

TELEFONY, INTERNET, POŠTA

POŠTOVNÍ A TELEFONNÍ SLUŽBY
Poštovní a telefonní služby působily v Turecku jako jeden celek až do roku 1996, kdy se rozdělily na Türk Telekom a PTT (Posta Telefon Telegraf, tedy poštovní služby). Obě si zachovaly vládní monopol. Turecká vláda investovala do spojů značné sumy a dnes vedou telefonní linky i do těch nejvzdálenějších vesnic.

MOBILNÍ TELEFONY
Ze všech tureckých mobilních operátorů má nejlepší pokrytí v oblasti zatmění, zejména v horách (pro případ nutnosti přesunu od pobřeží), Turkcell. Tento operátor má roaming se všemi třemi českými mobilními operátory.
Co se týká GPRS roamingu, tak podle internetových stránek Turkcellu to vypadá, že má GPRS roaming jen s Eurotelem a T-Mobile, ale nemá ho s českým Vodafone. Vzhledem k tomu, že na stránkách Turkcellu Vodafone stále figuruje pod názvem Oskar, může se (ale nemusí) jednat i v případě GPRS roamingu o zastaralou informaci.

JAK SPRÁVNĚ TELEFONOVAT?

Místní hovory
Stačí vytočit místní sedmimístné číslo.

Meziměstské hovory
U meziměstských tureckých hovorů je nutné před místním sedmimístným číslem vytočit i čtyřmístné národní směrové číslo.
Např. volání ze Side na Velvyslanectví ČR v Ankaře: 0312-4461244

Telefonování v Istanbulu
Ačkoliv je Istanbul jedním městem, tak je rozdělen do dvou oblastí s odlišnými předvolbami:
0212 (evropská část)
0216 (asijská část)

- Chcete-li volat někomu v rámci stejné části Istanbulu, stačí jen vytočit sedmimístné číslo.
- Chcete-li volat do druhé části Istanbulu, je to jako volání meziměstské, tedy je nutné vytočit i předvolbu (čtyřmístné národní směrové číslo).

Volání do Turecka
00 přestupný znak
90 číslo země (Turecka)
národní směrové číslo bez 0
číslo účastníka
Např. volání z České republiky do Turecka na Velvyslanectví ČR v Ankaře: 00-90-312-4461244

Volání z Turecka
00 přestupný znak
420 číslo země (ČR)
devítimístné číslo účastníka
Např. volání z Turecka do CK Adventura v Praze: 00-420-271741734

Služba přímého volání z Turecka do ČR
Umožňuje volat domů přes operátora v Praze, který vás spojí s účastníkem v ČR na účet volaného. Tuto službu lze využít při volání z veřejných automatů a hotelových telefonů. Hovorné (mezinárodní tarif platný v ČR) a paušální poplatek přičte telefonní společnost k měsíčnímu účtu volaného účastníka. Vzhledem k tomu, že telefonní tarify jsou v Turecku dost vysoké, je doporučováno při volání do ČR využívat tento postup.
- vytočte 00-800-420-1177
- pak českému operátorovi sdělíte své jméno a číslo volaného

DŮLEŽITÁ TELEFONNÍ ČÍSLA
Policie 155
První pomoc 112
Hasiči 110
Četníci (Jandarma) 156

INTERNET
Internetové kavárny rostou po celém Turecku doslova jako houby po dešti.

1 hodina stojí tak 1 €. Podobné ceny by měly mít i jiné internetové kavárny.

POŠTA
Hlavní pošty ve větších městech mají většinou otevřeno: pondělí - sobota 8.00 až 24.00 hodin; neděle 9.00 až 19.00 hodin
Menší poštovní úřady: pondělí - neděle 8.00 až 12.30 a 13.30 - 17.30 hodin, někde i déle.

Pohlednice (*kartpostal*) se známkou stojí přibližně 0,5 €.

Pozor: dopisy a pohlednice je třeba hodit do správné poštovní schránky - jsou označeny podle toho, kam je dopis posílán:

dopisy do zahraničí	*yurtdisi*
vnitrostátní dopisy	*yurtici*
místní dopisy	*sehirci*

JAK SE V TURECKU (NE)CHOVAT

V turecké společnosti stále hrají velkou roli tradiční zvyklosti související s etiketou a pohostinností. Turci jsou všeobecně lidé velmi vstřícní a přátelští vůči cizincům. Chovají-li se vůči nim někdy jinak, pak je to většinou jen reakce na někdy povýšenecký až arogantní přístup cizinců. I s velmi nedobytnými prodavači je třeba jednat zdvořile (ale odhodlaně).

ÚCTA KE STÁTNÍM SYMBOLŮM

V Turecku je státním symbolům vyjadřována velká úcta. Je třeba to mít na zřeteli a respektovat to. Třemi základními symboly turecké identity jsou armáda, Mustafa Kemal Atatürk (zakladatel Turecké republiky) a turecká vlajka. Neúcta ke kterémukoliv z nich se považuje za urážku státu.

NÁVŠTĚVA MEŠITY

- Turisté jsou vítáni v kterékoliv turecké mešitě. Nemuslimové by se jí však měli vyhnout v době modliteb, zejména právě o hlavním shromáždění a kázání, které začíná každý pátek ve 13 hodin.
- Rozpisy bohoslužeb by měly být před vchodem do mešity.
- Do mešity se vstupuje bez obuvi. Před vchodem do mešit si můžete všimnout nápisu *Luften ayakkabilarinizi cikartiniz* (odložte si prosím obuv). Je praktické mít sebou nějaký sáček (igelitku), do ní si boty dát a vzít si je sebou.
- Muži by měli mít dlouhé kalhoty, zahalená ramena a musí si sundat pokrývku z hlavy.
- ženy by měly mít kalhoty nebo dlouhou sukni (tak, aby měly zakrytá kolena), zahalená ramena a zakryté vlasy (šátek).
- Pokud náhodou nemáte vhodné oblečení, je někdy možné si dané části oděvu vypůjčit přímo u mešity.
- V mešitě nejezte, nefotografujte s bleskem a nestůjte příliš blízko modlícím se lidem (zejména ne před nimi).
- V mešitě si nesedejte na koberec.
- Někde není fotografování uvnitř mešity dovoleno vůbec.
- Při vstupu do mešity se neplatí žádné vstupné, ale může vás požádat správce objektu neboli imam o malý příspěvek. Pokud se tak stane, vhoďte raději peníze do sběrné skříňky a nedávejte je imamovi přímo do ruky.

FOTOGRAFOVÁNÍ
- Jak již bylo napsáno výše, v mešitě se nesmí fotografovat s bleskem a někde se uvnitř mešity nesmí fotografovat vůbec. S problémy se pravděpodobně nesetkáte v Modré mešitě v Istanbulu, kam přicházejí tisíce turistů a běžně si interiéry mešity fotografují. Problémy mohou nastat v mešitách, kam příliš turistů nechodí. Z vlastní zkušenosti ale mohu říct, že když jsem se do podobné "zapadlé" mešity dostala, posunkem jsem se "zeptala" správce, zda-li mohu fotografovat, a on se širokým úsměvem pokýval... Takže jestliže si nejste jisti, jestli fotografovat můžete či nikoliv, raději se zeptejte.
- Podobné doporučení platí i pro fotografování lidí - raději je dopředu požádejte o svolení.
- V některých interiérech (památky) je fotografování zakázáno.
- Někde je vybírán poplatek za natáčení videokamerou.

SBÍRÁNÍ ÚLOMKŮ V ANTICKÝCH PAMÁTKÁCH
V Turecku zjistíte, že není problém najít v zříceninách antických památek nejrůznější úlomky. Samozřejmě, že to svádí, vzít si domů něco podobného na památku. Nicméně tyto úlomky jsou považovány za starožitnosti a jejich vývoz je zakázán. Mějte to prosím na zřeteli!!!

PÁR PŘÍKLADŮ Z TURECKÉ ETIKETY
- Procházející vždy zdraví sedícího.
- Ve večerních hodinách je vhodnější, aby se mladá žena pohybovala v doprovodu jiné ženy nebo muže a nedoporučuje se příliš vyzývavé oblečení.
- Jestliže vás někdo pozve na čaj, měli byste si dát buď dva, anebo žádný. Vypít pouze jednu skleničku čaje může být chápáno jako urážka.
- Jestliže vás náhodou někdo pozve k sobě domů, stejně jako u nás si musíte zout boty. Kdo to neudělá, dopustí se hrubé urážky.
- Nabídku jídla nebo celého oběda můžete poprvé odmítnout pokud je nabídka upřímná. Potencionální hostitel ji určitě ještě nejméně dvakrát zopakuje. Společenské pravidlo předpokládá, že přijmete třetí nabídku.
- Při nabírání ze společné nádoby se používá pravá ruka - levá se používá při intimních činnostech na toaletě.
- Říhnutí po jídle je pro hostitele důkazem, že jídlo opravdu chutnalo.
- V Turecku se nepovažuje za zdvořilé, když někomu ukážete podrážky svých bot.
- Není vhodné hlasitě smrkat na veřejnosti nebo ve společnosti.

CO NA SEBE?
aneb od plavek po rukavice

I když vám nadpis této kapitoly zní možná trochu přehnaně, naprosto vystihuje, jak široký sortiment oblečení si bude třeba sebou opravdu vzít. Ale popořádku...

O OBLÉKÁNÍ V TURECKU OBECNĚ

Turci jsou v turistických oblastech, kde se budeme pohybovat, na turisty zvyklí. V létě jsou v přímořských letoviscích naprosto běžné šortky a tílka. Mimo turistické oblasti se ale podobné oblečení nedoporučuje. Obecně nejvhodnější oblečení je takové, které má délku minimálně pod kolena a zakrývá ramena.

JAKÉ BUDE POČASÍ?

K návštěvě Turecka se doporučuje jaro nebo podzim, kdy panují příjemné teploty. Z tohoto hlediska nám zatmění sluníčka vybralo to nejlepší období pro návštěvu. Chladněji bude o něco více v Istanbulu, na jihu by mělo být o trochu tepleji.

Průměrné teploty:

	ISTANBUL		**SIDE**		
	min.	max.	min.	max.	moře
BŘEZEN	3°C	11°C	8°C	18°C	16°C
DUBEN	7°C	16°C	11°C	21°C	17°C

EXTRÉMY

Plavky

- Teplota moře bude zhruba jako v létě u Baltu. Možná někdo z vás bude mít chuť se vykoupat...
- Hotel Kalif v Ayvaliku a hotel Nerton v Side mají vnitřní bazény (a samozřejmě i venkovní .

Rukavice, resp. teplé oblečení

- V případě, že meteorologická situace bude v době zatmění taková, že u pobřeží bude zataženo, ale v horách severně od pobřeží jasno, vypravíme se do těchto oblastí. Zde bychom mohli být přibližně v nadmořských výškách okolo 1500 metrů, takže bude dost chladno.
- Ještě větší zima nás čeká v případě, že se uskuteční cesta na observatoř TUBITAK. Pojedeme lanovkou z 2000 m n.m. do přibližně 2500 m n.m. V této roční době je ještě všude sníh. Je třeba mít na to teplé oblečení.

Rafting v kaňonu Köprülü

Raftingový "balíček" stojí 30 Euro a obsahuje zapůjčení raftu, pádla, vesty a helmy. Dále je v ceně zahrnutý raftingový instruktor, který je pro skupinu záčátečníků povinný.
Zapůjčení neoprenu stojí 7 Euro. Jedná se o 3 mm silný neopren typ Long John (bez rukávů). Součástí neoprenu nejsou boty. Je třeba si vzít tenisky nebo jarmilky (= spartakiádní cvičky) nebo jiný podobný typ obuvi.

CO JE DOBRÉ SI SEBOU TAKÉ VZÍT

- ženy šátek kvůli návštěvě mešity
- pevnější pohodlné boty pro návštěvu antických zřícenin (aby se dalo dobře šplhat po nerovných cestičkách či strmých stezkách)
- sluneční brýle a opalovací krém (Slunce už bude hodně ostré)

RŮZNÉ

ČAS

V Turecku platí čas GMT + 2 hodiny, tedy v Turecku je čas o jednu hodinu před časem středoevropským. Letní čas začíná stejně jako u nás, tzn. letos v noci ze soboty 25. března na neděli 26. března se hodinky posouvají o jednu hodinu dopředu i v Turecku. Tehdy v Turecku začíná platit čas GMT + 3 hodiny.

Praha 11.00 hodin Turecko 12.00 hodin

ELEKTŘINA

Napětí v síti je 220 až 240 V. Do zásuvek obvykle padnou naše zástrčky se dvěma kolíky, není to ale pravidlo. Někdy se stává, že v Turecku v jedné místnosti je vedle sebe hned několik zásuvek odlišného typu... Jediná jistota je vzít si s sebou adaptér.

VÁHY A MÍRY

Toto téma je jednoduché - Turecko používá metrický systém jako my.

ZVÍŘATA A HMYZ

- Setkání s hady nebo škorpióny bývají v Turecku vzácná, setkat se s nimi můžeme zejména ve skalnatém terénu. Stejně jako většina zvířat útočí pouze tehdy, když se cítí ohroženi.

- V Turecku se poměrně často můžeme na ulicích setkat s volně pobíhajícími psy.

- Nejobtížnějším hmyzem v Turecku jsou komáři. Nejvíce je jich v přímořských oblastech. Na pobřeží Středozemního moře jižně od Alanye a dál směrem ke hranicím se Sýrií dokonce stále existuje riziko malárie. V Side se malárie obávat nemusíme (leží západněji) a hlavně vzhledem k roční době by ještě komáři neměli být. Kdo chce mít jistotu, vezměte si sebou nějaký odpuzovač nebo repelent, tím nic nezkazíte. Kdyžtak se dají na místě koupit turecké repelenty, např. Esem-Mat. A pro všechny případy ještě užitečné slovíčko:

komár *sivrinek*

TOALETY (*tuvalet*)

Najít veřejné toalety je v Turecku těžké. A pokud se to náhodou někomu podaří, musí za ně většinou zaplatit. Tato "veřejná zařízení" jsou obvykle dobře udržovaná, ale jedná se o tzv. "turecké záchody". Protože muslimský zvyk vyžaduje umývat se

pod tekoucí vodou, mnoho veřejných záchodů není vybaveno toaletním papírem. Místo něho je obvykle vedle vodovodního kohoutku pouze malá nádržka... Je tedy nutné s sebou nosit toaletní papír či dostatek papírových kapesníčků.

Na některých místech možná uvidíte nápis *BYOT*. Komu se v tuto chvíli vybaví science fiction od Arthura Clarka "Rama" a bioti, kteří tam vystupují, tak je opravdu vedle. Turecký BYOT je mnohem prozaičtější - je to upozornění, že si máte s sebou vzít svůj vlastní papírový kapesník (či toaletní papír) - viz. výše. BYOT je zkratka z anglického *Bring Your Own Tissue*.

Na řadě míst jsou "uživatelé" toalety také žádáni, aby papír nesplachovali do záchodu, ale vyhodili ho do koše vedle něj (kdo jezdí do Řecka, tak to dobře zná).

Kde tedy najít naše klasické záchody?

Čisté toalety západního stylu s toaletním papírem mají hotely, lepší restaurace, některé větší turisticky orientované kavárny, některá větší muzea a archeologická naleziště.

muži	*baylar*
ženy	*bayanlar*
Kde jsou zde toalety?	*Tuvaletler nerede?*

SILNIČNÍ PROVOZ

Říká se, že turecké silnice a cesty jsou jen pro odvážné. Turecko patří mezi země s největším počtem dopravních nehod a nejvyšší úmrtností na světě. V Turecku je uplatňováno pravidlo absolutní přednosti motorového vozidla. Proto musí být velmi ostražití i chodci.

Dopravní předpisy jsou obdobné těm v ČR, v praxi se však často nedodržují. Jezdí se vpravo, povinné jsou zapnuté bezpečnostní pásy. Nejrůznější troubení, blikání, atd. je běžnou součástí provozu. Turci jezdí nebezpečně rychle a bezohledně, zvláště míjí-li pomalejší vozidla, a absurdně riskují. Oblíbeným zvykem tureckých řidičů je při odbočování doleva se zařadit do pravého pruhu a pak odbočit... Když Turek mine výjezd, obvykle se hned otáčí na zpevněné krajnici. Nic neobvyklého není jízda na červenou, když nic nejede. Turci velmi rádi také jezdí v autech, která už dávno nemají na silnici co dělat. Absolutními pány tureckých silnic jsou řidiči kamiónů. Zvláštní kapitolou je svícení. V noci totiž jezdí různé zemědělské stroje a traktory bez zapnutých světel. Někdy bez světel jezdí i normální auta. Je třeba si také dávat pozor na zvířata na silnicích. Cizincům se doporučuje v noci raději vůbec nevyjíždět.

Teoreticky je rychlostní omezení ve městech 50 km/h., mimo město 90 km/h. a na dálnicích 130 km/h.

Jeden litr benzínu stojí přibližně 1,30 - 1.40 €.

Systém dopravních značek není stejný. Některé dopravní značky používají mezinárodní symboly, ale některé jsou jen textové v turečtině. Ne vždy jsou textové

dopravní značky doprovázeny také mezinárodními symboly. Na dopravních značkách se můžete setkat například s těmito termíny:

Durmak yasaktir	Zákaz zastavení
Dur	Stůj
Yol Yapimi	Práce na silnici
Dikkat	Nebezpečí
Yavas	Zpomal
Tek Yön	Jednosměrka
Giremez	Zákaz vjezdu (vstupu)
Sehir Merkezi	Centrum města

JÍDLO A PITÍ

Snídaně	*Kahvalti*
Oběd	*Ögle Yemegi*
Večeře	*Akşam Yemegi*
Na zdraví!	*Şerefe!*
Jsem vegetarián	*Et yemioyorum*

O turecké kuchyni se říká, že patří k nejlepším a nejzdravějším na světě. Pro tuto kuchyni je velice typická vyváženost mezi masem, přílohami a velkým množstvím ovocných nebo zeleninových salátů. Hlavní částí jídelníčku jsou čerstvé ryby, čerstvá zelenina a bylinky, ovoce, skopové a kuřecí maso, smetanový jogurt. Velkou roli hrají v tureckém jídelníčku i různé sladkosti. Protože je Turecko muslimskou zemí, vepřové maso se nepodává. Hovězí maso se na turecký jídelníček občas dostane, ale obvykle v mleté podobě. Jídla jsou často vařená nebo dušená, pokud se smaží, tak na kvalitním oleji, nejčastěji olivovém. Maso se často upravuje na otevřeném ohni, na dřevěném uhlí nebo na plynových grilech.

Míst, kde se v Turecku dá najíst, je bezpočet. Skoro na každém rohu jsou jednoduché levné jídelny, tzv. *lokanty* (1.p.j.č. *lokanta*). Většinou se zde podávají hotová jídla. Jestliže jdou Turci někam na jídlo, většinou jdou právě do *lokanty*. Na jídlo sem chodí pracující, často sem přijdou na večeři i rodiny bydlící v sousedství jídelny.

Kromě těchto typických jídelen je v Turecku celá škála nejrůznějších restaurací (*restoran*) od jednoduchých po prvotřídní v luxusních hotelích.

SNÍDANĚ (*Kahvalti*)
Doma je obvykle dost jednoduchá: čaj, kukuřičný chléb a hrst oliv. V hotelu dostanete obvykle okurky, olivy, rajčata, vejce vařená natvrdo, sýr typu feta, jogurt, ovoce, pečivo, med, džem a máslo. K pití je obvykle ovocný džus, čaj a turecká káva nebo Nescafé.

PEČIVO
Ekmek - v podstatě bílý chléb (bochník)
Pide - chlebová placka. Často se plní kebabem a jí se při náboženských slavnostech.

Simit - křupavý preclík sypaný sezamovými semínky (nabízejí ho i pouliční prodavači v Istanbulu)

PŘEDKRMY (*Meze*)
Turecká jídla začínají obvykle předkrmem, turecky *meze*. Předkrmů jsou stovky druhů. *Meze* se servírují většinou studená, existují i teplá *meze*. Říká se, že turecká meze jsou tak vydatná, že obvykle by k jídlu stačilo jen *meze* a nic dalšího.

Börek* a *dolma
Cokoliv, co lze něčím naplnit, se nazývá *dolma*. Nejběžnější jsou vinné listy, papriky a slávky.
Yalanci yaprak dolmasi - plněné vinné listy
Midye dolmasi - mušle slávek plněné rýží (mohou být i ořechy)
Börek (nebo *böregi*) - lístové těsto plněné mletým masem nebo špenátem nebo sýrem s bylinkami.

Pyré a omáčky
Některá meze tvoří pyré a omáčky, jejichž základem bývá často jogurt. Podávají se s čerstvým teplým pečivem.
Pathlican salatasi - pyré z grilovaných lilků (patří k nejoblíbenějším předkrmům)
Haydari - jogurtová omáčka s mátou a česnekem
Tarama - jogurtová omáčka s kaviárem a česnekem
Cacik - jogurtová omáčka s okurkou a česnekem (takže vlastně totéž co řecké tzatziki)
Fava - pyré z bobů

Některé další druhy předkrmů
Çoban salatasi - salát z rajčat, cibule a okurky (listová zelenina je v Turecku poměrně vzácná, takže obvykle nebývá součástí salátů)
Amerikan salatasi - zeleninový salát s majonézou
Fasulye piyazi - fazolový salát s olivovým oleje a citrónovou šťávou. Někdy se ještě klade na vrch natvrdo uvařené vejce.
Zeytinyagli enginar - artičoková srdíčka vařená v olivovém oleji
Beyaz penir - kozí sýr
Mucver - cukinová palačinka
Lakerda - tenké plátky uzeného tuňáka s citrónem
Beyin Salatasi - marinovaný ovčí mozek

POLÉVKY (*Çorbas*)
Polévky se v Turecku konzumují v kteroukoliv denní dobu.
Dügün çorbasi - "svatební polévka" s velkými kusy jehněčího masa
Kirmizi mercimek çorbasi - silná čočková polévka
Havuc çorbasi - mrkvová polévka
Yogurt çorbasi - jogurtová polévka s lušteninami či rýží

HLAVNÍ JÍDLA
Kebab

Říká se, že turisté často jedí jen kebab a nic jiného a že si pak stěžují na jednotvárnost turecké kuchyně. Kebabů existuje mnoho druhů, mohou být masové (hlavně jehněčí), rybí či zeleninové.
Nejoblíbenější jsou prý:
Döner kebab - plátky masa rožněného na svislém rožni
Şiş kebab - kostky masa grilované na jehle (malé nic na špejli)
Adana kebab - mleté maso grilované na jehle, obvykle více kořeněné
Iskender (nebo taky Bursa) kebab - maso ze svislého rožně v chlebové placce, s rajskou omáčkou a jogurtem

Další častá jídla
Manti - těstoviny plněné masem
Kofte - mleté masové kuličky
Güveç - dušený pokrm
Existuje mnoho variant všech těchto tří druhů pokrmů.

A ještě pár slovíček týkajících se masa
Et - maso
Tavuk - kuře
Piliç - grilované kuře
Kuzu eti - jehněčí maso
Pitzola - jehněčí kotlety
Dana eti - telecí maso
Iskembe - dršťky

Ryby (*Balik*)
Zejména přímořské oblasti nabízejí mnoho druhů ryb. Podávají se většinou buď grilované nebo dušené.
Uskumru - makrela
Alabik - pstruh
Levrek - mořský okoun
Barbunya - parmice nachová
Hamsi - ančovičky (sardele)
Sardalya - sardinky
Kiliç - mečoun
Kalkan - kambala (platýzovitá ryba)
Palamut - druh tuňáka
Ahtapod - chobotnice
Kalamar - oliheň
Karide - krevety
Midye - mušle

Specialita pro milovníky kuřecího masa
Çerkez tavugu - čerkeské kuře, proužky kuřecího masa ochucené česnekem a paprikou v krémové omáčce z ořechů a pečiva. Prastarý recept byl přivezen do Turecka z Kavkazu.

Některé speciality ze sultánových kuchyní

V době Osmanské říše vznikaly v kuchyních sultánova paláce Topkapi věhlasné speciality. Zelenina se plnila nebo vařila v olivovém oleji, maso se grilovalo nebo peklo, kořenilo a někdy se podávalo se smetanovou či rajskou omáčkou.
Imam bayildi - doslova přeloženo "imám ztratil vědomí", je to pokrm z lilků plněných rajčaty a cibulkou.
Hünkar begendili köfte - masové kuličky se "sultánovou pochoutkou" - pyré z grilovaných lilků se sýrem.
Karniyarik - rozpůlené lilky plněné mletým jehněčím, piniovými oříšky a hrozinkami.

Přílohy
Přílohám vévodí **rýže** (*Pilav*) upravená nejrůznějšími způsoby - s kořením, mandlemi, těstovinami, s kousky masa, s piniovými oříšky. Dříve bylo zvykem, že matky posuzovaly své nastávající snachy podle způsobu přípravy rýže. V Istanbulu dokonce teplou rýži (prý výtečnou) prodávají i pouliční prodavači z jakýchsi pojízdných "akvárií".
K dalším přílohám patří např. boby nebo cukina vařené v páře.

ZELENINA (*Sebze*)
Bakla - boby
Bamya - okra (jsou to lusky ibišku jedlého. Pěstují se jako zelenina, vypadají jako malé chlupaté okurčičky a chutí to vzdáleně připomíná lilek.)
Domates - rajčata
Ispanak - špenát
Kabak - cukina
Lahana - zelí, kapusta
Nohut - cizrna (Při přípravě tohoto povídání jsem zjistila, jaké mám mezery ve vzdělání - ani cizrnu jsem neznala. Teď už vím, že je to luštěnina podobná hrášku. Také se jí někdy říká "římský hrách".)
Patates - brambory
Patlican - lilek
Salatalik - okurka

OVOCE
K nejčastějším druhům ovoce patří:
Karpuz - vodní meloun (náš klasický červený vodní meloun)
Kavun - cukrový meloun
Üzüm - hroznové víno
Kayisi - meruňky
Kiraz - třešně
Vişne - višně (Věděli jste, že to hezky česky znějící slovo "višně", pochází z turečtiny? Je to opravdu tak.)
Nar - granátové jablko

CUKROVINKY A DEZERTY
Cukrovinky a dezerty si Turci dopřávají po celý den.
- **Pudinky** (*asure*) jsou velice často spojeny s pšenicí, nejrůznějšími oříšky, mandlemi a pistáciemi.

- Tradiční sladkostí je dort z medového těsta se šlehačkovými vločkami, mandlový koláč ochucený sezamovým olejem nebo mléčná rýže.
- V hojné míře jsou zastoupeny různé druhy **chalvy** (*helvasi*), což je směs z cukru, másla, mléka a piniových oříšků, po usušení se lisuje do úhledných kostek - obalují se v kokosu nebo mletých oříškách.
- Nejznámějším dezertem je ***baklava***, vrstvený moučník z listového těsta s ořechy zalitý medovým sirupem s citrónem. Obvykle bývá nakrájen na trojúhelníčky.

Malý "sladký" slovníček
Tatli - dezerty
Dondurma - zmrzlina
Kadayif - naporcovaná pšenice v sirupu
Kadin göbegi - kobliha v sirupu
Keskül - vanilko-mandlový krém
Lokum - turecký med
Pasta - lístkové těsto nebo koláč
Sütlac - rýžový puding

Baklava - recept
Již od pradávna turecké ženy uctívají své hosty baklavou. Dělá se prý takto

> Z 800g hladké mouky, 8 vajec, soli a vlažné vody vypracujte tuhé těsto a utvořte bochánky, které rozválejte na tenké placky velikosti pekáče. Placky vložte jednu po druhé do pekáče, každou potřete rozehřátým máslem a každou druhou rozemletými ořechy a mandlemi. Sladké tajemství zakryjte poslední plackou, rozkrájejte na čtverce čí trojúhelníčky a všechno zalijte máslem. V předehřáté troubě upečte dozlatova. Vychladlou baklavu zalejte horkým sirupem připraveným z 800g cukru a šťávy z jednoho citronu.

NÁPOJE

Voda (*Su*)

Teoreticky by voda z vodovodu měla být k pití bezpečná, ale velmi chlorovaná a ne příliš dobrá. Někde může být dokonce mírně slaná. Vodovodní trubky v mnoha městech jsou velmi staré a mohou do nich prosakovat nečistoty. Turistům se jednoznačně doporučuje kupovat balenou vodu a nepít vodu z kohoutku. Balené vodě dávají přednost i sami Turci. Balená voda je velmi levná a dá se koupit všude.

Sise suyu - neperlivá minerální voda

Maden suyu - perlivá minerální voda

Nealkoholické nápoje

Ayran - u Turků se těší velké oblibě. Je to směs jogurtu a vody v poměru 2:1. Přidává se sůl, někdy i česnek nebo trochu pepře. Je to zdravý a nesmírně osvěžující nápoj.

Boza - další typický nealkoholický místní nápoj. Dělá se z kvašeného obilí, obvykle z bulguru či prosa. (Hrůza, zase jsem neznalec... Pro ty, kteří taky neznají bulgur - jsou to uvařená, následně usušená a rozdrcená zrna tvrdé pšenice.).

Hodně široká je nabídka ovocných a zeleninových šťáv:

Vişne suyu - višňová šťáva

Şalgama suyu - tuřínová šťáva

Şira - šťáva ze zkvašeného hroznového vína

Alkohol (*Içki*)

Přestože jsme v muslimské zemi, je pití alkoholu povoleno - je to důsledek Atatürkových reforem (mimochodem - Otec Turků zemřel na cirrhózu jater...). Alkohol ale není možné koupit úplně všude, mnohá zařízení alkoholické nápoje nepodávají. Alkohol lze koupit zejména v turistických střediscích.

Pivo (*Bira*)- z domácích piv je prý docela dobrý *Efes Pilsen* odpovídající naší "desítce". V licenci se v Turecku ještě vyrábí Tuborg (odpovídá "dvanáctce"). Nejrozšířenějšími dováženými značkami jsou *Budweiser*, *Corona* a *Heineken*.

Víno (*Sarap*) - na severovýchodě Turecka byly při archeologických vykopávkách objeveny nejstarší vinice na světě. Turecko lze tak považovat za kolébku vína. Dnes se víno většinou pěstuje v Kappadokii a podél egejského pobřeží. Mnoho restaurací nabízí jen tato domácí vína. Nejznámější značky jsou Kavaklidere a Doluca.

Lihoviny - nejoblíbenější tureckou lihovinou a národním alkoholem vůbec je ***Raki***. Je to obdoba řeckého ouzou. Připravuje z hrozinek a ochucuje anýzem. Podává se vychlazená, obvykle ředěná vodou, čímž získává bílou barvu. Pozvedá náladu, rychle stoupá do hlavy a chutí to připomíná pendrek.

Káva (*Kahve*)

Představa, že turecká káva je v Turecku nápojem číslo jedna, je zcela mylná. V dnešním Turecku je více čajoven než typických kaváren. V době, kdy Osmanská říše přišla o provincie, kde se káva pěstovala, se káva stala pro Turky těžko dostupnou a velmi drahou. Dnes se pije jen svátečně: při významných výročích, uzavírání obchodů nebo přátelství.

Připomeňme si jen, že do Evropy se káva dostala v 16. století z tehdejšího Cařihradu.

Jestliže si objednáváte kávu a nespecifikujete jakou chcete, přinese vám číšník obvykle Nescafé, přesněji řečeno to, co pod tímto názvem inzerují. Mdlý instatntní nápoj, který dostanete, má s pravým Nescafé pramálo společného.

Milovníci kávy by měli požádat o tureckou kávu, *turkkahvesi*. Pravá turecká káva musí být třikrát převařená: nejprve se nasype do vyšší nádobky spolu se studenou vodou, popřípadě i cukrem. Když voda vypění jako krémová polévka, slije se a vrátí na oheň - to se opakuje ještě dvakrát. Káva se podává se sedlinou a v miniaturních šálcích nebo skleničkách a vychutnává se po malých doušcích.

Podle obsahu cukru se turecká káva rozděluje na:

az	káva s malým množstvím cukru
orta şekerli	středně sladká káva
çok şekerli	hodně sladká káva

Čaj (*Çay*)
Čaj se v Turecku pije mnohem častěji než káva. Pěstuje se na pobřeží Černého moře od třicátých let dvacátého století a stal se z něj národní nápoj. Čaj se připravuje v jakési dvojkonvici: v dolní části se vaří voda, v horní části se napařují lístky čaje asi po 15 až 20 minutách se lístky zalejí vařící vodou a nechají se 20 minut luhovat. Nálev z horní části konvice se ředí podle chuti horkou vodou ze spodní části. Čaj se podává s cukrem v malých tulipánových skleničkách na tácku. Běžná denní dávka je 10 skleniček čaje.
Kromě černého čaje se těší oblibě čaj jablečný (*elma*) připravovaný z jablečných slupek (prý je výborný).
Dále je oblíbený čaj lipový (*ilhamur*), šípkový (*kuşburnu*) nebo mátový (*nane*).

JAZYK, VÝSLOVNOST, UŽITEČNÁ SLOVÍČKA A FRÁZE

Turečtina se řádí mezi ugrofinské jazyky. Mezi Atatürkovy radikální reformy patřila i snaha o modernizaci tureckého jazyka. Výsledkem je, že se od 20. let 20. století začala používat latinka. Mnoho písmen se vyslovuje v turečtině podobně jako v češtině. Platí ale některé výjimky:

c se vyslovuje jako dž (např. camii = džami)

ç se vyslovuje jako č (např. çay = čaj)

ş se vyslovuje jako š (např. bakşiş = bakšiš)

g s háčkem nahoře ve spojení s "e, i ö, ü" se vyslovuje jako j a ve spojení s "a, i bez tečky, o, u" prodlužuje předcházející samohlásku

j se vyslovuje jako ž

i bez horní tečky se vyslovuje jako tvrdé y v ruštině nebo jako anglický neurčitý člen

ö se vyslovuje jako německé ö

ü se vyslovuje jako německé ü

OBECNÉ VÝRAZY

česky	**turecky**	*výslovnost*

Ano	**Evet**	*evet*
Ne	**Hayir**	*hajyr*
Děkuji	**Teşekkür ederim**	*tešekür ederim*
Prosím	**Lütfen**	*lütfen*
Promiňte	**Affedersiniz**	*afedersniz*
Ahoj, nazdar	**Merhaba**	*merhaba*
Dobré ráno	**Günaydin**	*günajdyn*
Dobrý den	**Iyi günler**	*iji günler*
Dobrý večer	**Iyi Akşamlar**	*iji akšamlar*
Na shledanou (sbohem)	**Allaha ismarladik (říká ten, který odchází)** *alaha ismarladyk*	
Na shledanou (sbohem)	**Güle Güle (říká ten, který zůstává)**	*güle güle*
Jak se máte?	**Nasilsiniz**	*nasylsynyz*
Mám se dobře, děkuji.	**Iyiyim, teşekkür ederim.**	*ijijim, tešekür ederim*
Vítejte!	**Hoşgeldiniz!**	*hošgeldiniz*
Těší mě, že vás poznávám.	**Memnum oldum.**	*memnum odlum*
Nerozumím	**Anlamiyorum**	*anlamyjorum*
Kdy?	**Ne zaman?**	*ne zaman*
Ráno, dopoledne	**Sabah**	*sabah*
Odpoledne	**Ögleden sonra**	*ojleden sonra*
Večer	**Akşam**	*akšam*
Včera	**Dün**	*dün*
Dnes	**Bugün**	*bugün*
Zítra	**Yarin**	*jaryn*
Kde?	**Nerede?**	*nerede*
Zde	**Burada**	*burada*
Tam	**Şurada**	*šurada*
Velký	**Büyük**	*büjük*
Malý	**Küçük**	*küčük*
Horký	**Sicak**	*sydžak*
Studený	**Soguk**	*sóuk*
Dobrý, dobře	**Iyi**	*iji*
Špatný	**Kötü**	*kötü*
Dost	**Yeter**	*jeter*
Velmi	**Çok**	*čok*
Otevřeno	**Açik**	*ačik*
Zavřeno	**Kapali**	*kapaly*
Doleva	**Sol**	*sol*
Doprava	**Sag**	*sá*
Rovně	**Dogru**	*dóru*
Blízko	**Yakin**	*jakyn*
Daleko	**Uzak**	*uzak*
Vchod, vjezd	**Giriş**	*giriš*
Východ, výjezd	**Çikiş**	*čikiš*
Lékárna	**Eczane**	*edžzane*
Nemocnice	**Hastane**	*hastane*
Lékař	**Hekim**	*hekim*
Toalety	**Tuvaletler**	*tuvaletler*

Muži (ozn. na WC)	**Baylar**	*bajlar*
Ženy (ozn. na WC)	**Bayanlar**	*bajanlar*

DNY V TÝDNU

česky	**turecky**	*výslovnost*
Pondělí	**Pazartesi**	*pazartesi*
Úterý	**Sali**	*saly*
Středa	**Çarşamba**	*čaršamba*
Čtvrtek	**Perşembe**	*peršembe*
Pátek	**Cuma**	*džuma*
Sobota	**Cumartesi**	*džumartesi*
Neděle	**Pazar**	*pazar*

ČÍSLOVKY

česky	**turecky**	*výslovnost*
0	**sifir**	*sifir*
1	**bir**	*bir*
2	**iki**	*iki*
3	**üç**	*üč*
4	**dört**	*dört*
5	**beş**	*beš*
6	**alti**	*alty*
7	**yedi**	*jedy*
8	**sekiz**	*sekiz*
9	**dokuz**	*dokuz*
10	**on**	*on*
11	**on bir**	*on bir*
12	**on iki**	*on iki*
13	**on üç**	*on üč*
14	**on dört**	*on dört*
15	**on beş**	*on beš*
16	**on alti**	*on alty*
17	**on yedi**	*on jedy*
18	**on sekiz**	*on sekiz*
19	**on dokuz**	*on dokuz*
20	**yirmi**	*jirmi*
21	**yirmi bir**	*jirmi bir*
30	**otuz**	*otuz*
40	**kirk**	*kir*
50	**elli**	*eli*
60	**altmiş**	*altmiš*
70	**yetmiş**	*jetmiš*
80	**seksen**	*seksen*
90	**doksan**	*doksan*
100	**yüz**	*jüz*
110	**yüz on**	*jüz on*

200	**iki yüz**	*iki jüz*
1000	**bin**	*bin*
100 000	**yüz bin**	*jüz bin*
1 000 000	**bir milyon**	*bir miljon*

Hvězda a půlměsíc jsou staré symboly islámu. Odvozují se od skutečné události:

Roku 340 př.n.l. tehdejší Byzantion obléhali Makedoňané. Právě když se chystali na město zaútočit, náhle vysvitly hvězdy a srpek měsíce. Jejich světlo odhalilo nepřítele a město bylo zachráněno. Na na památku této události se půlměsíc dostal do znaku města a stal se odznakem moci Byzantské říše.
Když Turci vedeni Mehmedem II. roku 1453 dobyli Konstantinopol, tak společně s ní převzali i symbol půlměsíce, ale změnili jeho polohu (původně byl naležato), takže se z něj stal ubývající měsíc (pro lidi žijící na severní polokouli).
S rozpínavostí Osmanské říše se půlměsíc dostal i do jiných zemí. Dodnes je na vlajkách některých dalších muslimských států (Tunisko, Alžírsko, Mauretánie, Pákistán, Malajsie, Singapur).

Pět cípů hvězdy (někde se uvádí, že je to Venuše jako jitřenka) pro muslimy symbolizuje **pět pilířů Islámu**:

Al-Shahadah-the - vyznání víry
1. Ašhádu an lá iláha illa'lláh
/vyznávám, že není boha kromě Boha/
2.Wa ašhádu anna Muhammadan rasúlu'lláh
/a vyznávám, že Muhammad je posel Boží/

Pronesení " šahády" znamená přijetí islámu. První část vyjadřuje víru v jediného Boha, z druhé části vyplývá víra v to, co Bůh proroku Mohammedovi zjevil.

As-Salah-the - modlitba
Vykonávání modlidby "As-salátu", kterých je dohromady za den pět.

Az-Zakah-th - almužna
Dávání almužny "zakát", který není jen dobrovolný příspěvek někomu nebo určité věci, nejde ani o vládní daň. Jde spíše o povinnost nařizenou Bohem a vykonávanou muslimy v zájmu společnosti jako celku.

Dalším pilířem je **dodržování půstu v měsíci Ramadánu**, od muslima se žádá, aby devátý měsíc lunárního roku" Ramadán" prožíval jako období půstu, kdy se po celý den od, od východu do západu slunce zdrží jídla, pití, kouření a pohlavního styku. Tímto půstem má podrobit tělo a mysl zkoušce, kterou si upevní svou vůli. V měsíci Ramadánu, byl muslimům seslán Korán a smyslem půstu je uvědomit si, že někteří lidé na světě hladoví a trpí.